

# АРТУР КОНАН ДОЙЛ

ENONI: MUISTOJA  
NAPOLEONIN AJOILTA

**Артур Конан Дойл**

# **Enoni: muistoja Napoleonin ajoilta**

*[http://www.litres.ru/pages/biblio\\_book/?art=25093036](http://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=25093036)*

*Enoni: muistoja Napoleonin ajoilta:*

# Содержание

ENSIMMÄINEN LUKU.	4
TOINEN LUKU.	19
KOLMAS LUKU.	29
NELJÄS LUKU.	36
Конец ознакомительного фрагмента.	42

# Arthur Conan Doyle

## Enoni: muistoja Napoleonin ajoilta

### ENSIMMÄINEN LUKU. Ranskan rannikko

Olin lukenut enoni kirjeen jo sataankin kertaan, niin että muistin sen ulkoa. Vaan sittenkin otin sen taskustani ja, istuessani laivan laitamalla, luin sen uteliaana, aivan kuin olisin ensi kertaa sen avannut. Käsiala oli varovaista ja kulmikasta, niin kuin sopikin odottaa mieheltä, joka on alkanut uransa maaseutuasianajajana, ja kirje oli osotettu: "Louis de Laval, seuraa William Hargreaves'in postia Viheriän metsästäjän ravintolaan Ashfordissa, Kentissä". Ravintolan isäntä sai usein lähetyksiä, tullaamatonta ranskalaista konjakkia Normandian rannikolta, ja kirje oli tullut samaa tietä.

"Rakas Louis", niin kuului kirje, "nyt kun isäsi on kuollut ja sinä olet yksiksesi maailmassa, olen vakuutettu, että sinä et enään tahdo pitkittää riitaa, joka on ollut suvun molempien puolien välillä. Vallankumouksen aikana sinun isäsi liittyi kuninkaan ja minä kansan puolueeseen, ja seurauksena oli, kuten sinä

tiedät, että hänen täytyi paeta maasta, ja Grosboisin maatila joutui minun haltuuni. Tosin on hyvin ankaraa osallesi, että sinun asemasi on erilainen kuin esi-isiesi, vaan olen varma, että sinulle on mieluisempaa, että maatila on Bernac'in suvun jäsenen hallussa kuin jonkun vieraan käsissä. Enosi ainakin on sinua kohteleva aina kunnioituksella ja suosiolla.

Ja nyt minulla on sinulle annettavana neuvo. Sinä tiedät, että minä aina olen ollut tasavaltalainen, vaan olen huomannut, että turhaa on taistella kohtaloa vastaan ja että Napoleonin valta on niin suuri, ettei sitä voi kukistaa. Asiain näin ollen olen koettanut palvella häntä, sillä parasta on ulvoa susien kanssa. Minä olen ollut tilaisuudessa tekemään niin paljon hyvää, että voin häneltä tahtoa mitä hyvänsä palkinnoksi. Hän on nyt, niin kuin luultavasti tiedät, Boulognessa, muutamia penikulmia Grosbois'ista. Jos palaat kotimaahan heti, niin hän varmaankin enosi ansioitten takia unehuttaa isäsi vihollisuudet. Nimesi tosin vielä on valtakunnan kirottujen listalla, vaan minulla on vaikutusta keisariin, joten se asia saadaan selvitetyksi. Tule siis minun luokseni, tule heti, ja tule luottamuksella.

Enosi *C. Bernac*."

Sellainen oli kirje, vaan sen kuori minua oli enin kummastuttanut. Se oli kummastakin päästä sulettu punaisella vahasetillä, ja enoni oli nähtävästi käyttänyt peukaloansa sinettinä. Vahassa näkyi karkean nahan juovat. Ja toisessa sinetissä oli englanninkielellä kaksi sanaa; "Elä tule!" Se oli siihen kaikella kiireellä kirjoitettu, ja mahdotonta oli päättää

oliko käsiala miehen vai naisen, vaan siinä se oli silmäini edessä, tämä kutsumukseen liitetty onnettomuutta ennustava lisäys.

"Elä tule!" Olikohan minun enoni tehnyt tuon lisäyksen jonkun äkillisen muutoksen ilmestyessä hänen suunnitelmaansa? Ei ollut luultavaa, sillä minkä vuoksi hän siinä tapauksessa olisi ollenkaan lähettänyt kirjettä? Vai oliko sen kirjoittanut joku toinen, joka tahtoi minua varottaa noudattamasta tätä kutsua? Kirje oli ranskan-, vaan varotus englanninkielellä. Olikohan varotus lisätty Englannissa? Vaan sinetit olivat rikkomattomat, ja miten kukaan Englannissa voi tietää kirjeen sisältöä?

Istuessani siinä laivan laitamalla ja suuren purjeen tohistessa pääni päällä, mietin kaikkea, mitä olin kuullut tästä enostani. Isäni, joka kuului Ranskan vanhimpaan ja mahtavimpaan sukuun, oli nainut äitini hänen kauneutensa ja avujensa vuoksi, hänen arvostaan välittämättä. Eikä äiti koskaan ollut antanut vähintäkään aiheita isälle katumaan naimistaan, vaan tämä äitini veli, asian-ajaja, oli joutunut isän epäsuosioon matelevan nöyryytensä takia, jota hän osotti isälle onnen päivinä, ja myrkyllisen vihollisuutensa takia, jota hän osotti onnettomuuden isää kohdatessa. Hän oli kiihottanut talonpoikia, kunnes vanhempaini täytyi paeta maasta ja sitten hän oli auttanut Robespierre'ä hurjimmissa vallattomuuden töissä ja palkinnoksi saanut Grosbois'in linnan ja maatilan, joka oli meidän omaisuutemme. Nyt näkyi hänen kirjeestään, että Ranskan uusi keisarikin suosi häntä, vaan minkä vuoksi hän suosi tällaista miestä ja mitä palveluksia minun tasavaltalaismielinen

enoni voi keisarille tehdä, oli kysymys, josta en voinut luoda itselleni minkäänlaisia mielipiteitä.

Nyt kysytään ehkä minulta, minkä vuoksi minä noudatin sellaisen miehen kutsua – sellaisen miehen, jonka isäni oli leimannut anastajaksi ja kavaltajaksi. Vaan seikka oli se, että me nuoremman sukupolven jäsenet olimme hyvin väsyneet jatkamaan vanhempain katkeria riitoja. Vanhempien maanpakolaisten mielestä oli ajankello pysähtynyt 1792, ja sen ajan rakkaus ja viha oli ainiaaksi syöpynyt heidän sieluunsa tulikasteessa, jonka he olivat saaneet. Vaan me, jotka olimme kasvaneet vieraalla maalla, ymmärsimme, että maailma oli kulkenut edelleen ja uusia teitä oli avautunut. Me olimme taipuisia unehuttamaan edellisen sukupolven riidat. Ranska ei enään meistä ollut sankylottien ja gillotinin verinen maa, vaan sodan mahtava kuningatar, joka voitti kaikki, vaan jota vielä kovasti ahdistettiin, niin että sen hajalla olevat pojat kuulivat yhtämittaa kaikuvan korvissaan sen huudon: aseisiin! Ja tämä huuto minua houkutteli kanavan poikki.

Jo kauan oli sydämmeni halu palanut maahani sen taistelujen aikana, vaan isäni eläissä en sitä uskaltanut sanoa, sillä hän, joka oli palvellut Condéta ja taistellut Quiberonin luona, olisi pitänyt sitä mitä mustimpana kavaluutena. Vaan hänen kuoltuaan ei minua mikään estänyt lähtemästä maahani, jossa olin syntynyt, ja haluni oli sitä polttavampi, kun Eugénie – joka nyt on ollut kolmenkymmenen vuoden ajan vaimonani – oli täydellisesti samaa mieltä kuin minä. Hänen vanhempansa

olivat Choiseulsuvun sivuhaarasta, ja heidän ennakkoluulonsa olivat vielä ankarammat kuin minun isäni. He eivät voineet aavistaakaan, mitä liikkui heidän lastensa mielessä. Monet kerrat, kun he salissa surivat Ranskan voittoja, me puutarhassa hypimme ja tanssimme iloissamme. Alastoman tiilirakennuksen kulmassa oli pieni akkuna aivan laakeripensaitten peitossa, ja siellä me tavallisesti tapausimme illoin, ja me olimme kahta vertaa rakastuneempia, kun me olimme niin kovin erillaisia kuin ympäristömme. Minä kerroin hänelle kunnianhimoiset aikeeni, ja hän kiihotti minua innostuksellaan. Ja niin oli kaikki valmiina kun aika tuli.

Vaan vielä oli muitakin syitä lähtööni kuin isäni, kuolema ja tämä enoni kirje. Minä en voinut enää olla Ashford'issa. Minun täytyy tunnustaa, että englantilaiset olivat hyvin jalomielisiä isäntiä ranskalaisille maanpakolaisille. Jok'ainoa meistä vei ystävällisiä muistoja maasta ja kansasta. Vaan joka maassa on vallattomia ja suupaltoja, ja hiljaisessa ja uneliaassa Ashford'issakin oli niitä meille kiusaksi asti. Oli muuan nuori herra, Farley nimeltään, joka oli kaupungissa tunnettu tappelijaksi ja riitapukariksi. Aina kun hän jonkun meistä tapasi, oli hänellä solvaava sana, ei ainoastaan nykyisestä Ranskan hallituksesta, vaan itse ranskalaisistakin. Meidän sen vuoksi täytyi usein olla kuuroja hänen seurassaan, vaan lopultakin hänen käytöksensä alkoi olla niin sietämätöntä, jotta päätin hänelle antaa pienen ojennuksen. Eräänä iltana oli meitä suuri joukko Vihreäin metsästäjain kahvilassa, ja hän, jo muutenkin

ilkeäsisunen, vaan lisäksi humalassa, syyti häväistyksiä Ranskaa vasten, ja lakkaamatta hän silmäpuolella katseli minua, että minkä vaikutuksen se tekee minuun.

"Herra de Laval", huuti hän ja löi röyhkeästi minua olkapäälle, "tässä malja juodaksenne! Se on Nelsonin käsivarren kunniaksi, joka kukistaa Ranskan".

Hän seiso i ja katseli minua, juonko maljan.

"Hyvä herra", sanoin, "minä juon esittämänne maljan, jos te vuorostanne juotte minun esittämäni".

"Olkoon menneeksi!" sanoi hän ja me joimme.

"No, monsieur, esittäkäähän nyt maljanne", sanoi hän.

"Täyttäkäähän lasinne", sanoin.

"Nyt se on täynnä".

"No hyvä, me juomme sen kanuunanluodin maljan, joka sieppasi sen käsivarren!"

Samassa silmänräpäyksessä lensi kasvoilleni lasillinen portviiniä, ja tunnin kuluessa oli toimeen pantu kaksintaistelu. Minä ammuin hänen olkapäänsä läpi, ja samana iltana kun tulin pienen akkunan luo riipi Eugenie muutamia laakerinlehtiä ja pani ne tukkaani.

Ei ollut mitään lakeja kaksintaistelusta, vaan asemani kaupungissa tuli ahtaalle, ja se kaiken muun lisäksi selittää, minkä vuoksi hyväksyin enoni kutsun, vaikka kirjeen kuoressa olikin tuo omituinen lisäys. Jos hänellä tosiaankin on vaikutusta keisariin, niin että voi saada poistetuksi valtion kirouksen nimestämme, niin viimeinen muuri, joka minut erotti maastani,

on siten purettu.

Minä istuin koko ajan laivan laitamalla ja mietiskelin asemaani, mitä toiveita minulla oli. Heräsin ajatuksistani vasta kun englantilainen laivuri laski raskaan kätensä olkapäälleni.

"Kas niin, nuori herra", sanoi hän, "nyt on aika astua veneeseen".

Minä en suosi ylimysvaltaisten valtiollisia mielipiteitä, vaan aina on minussa säilynyt heidän tunteensa persoonallisesta arvokkaisuudesta. Minä varovasti poistin olaltani hänen likaisen kätensä ja huomautin, että olimme vielä kaukana rannalta.

"No niin, te voitte tehdä, miten vain haluatte", sanoi hän tuimasti, "minä en laske lähemmäksi maata, niin että voitte mennä nyt maihin joko veneellä tai uimalla, miten vaan haluttaa".

Turhaan huomautin, että hän oli saanut täyden maksun.

"No, se maksu ei isosti lihota", vastasi hän. "Alas purje, Jim, ja käännä tuuleen! Kas niin, nuori herra, nyt voitte kavuta laidan yli tai palata takaisin Doveriin, vaan Arbiggaa en vie köyden pituuttakaan lähemmäksi Ambleteusen karia, kun myrsky nousee lounaasta."

"Siinä tapauksessa menen veneeseen", sanoin.

"Sen varaan voitte henkenne heittääkin", vastasi hän nauraen niin kiusottavasti, jotta käännyin häneen vähän kurittaakseni häntä. Vaan tuollaisia ihmisiä vastaan on ihan avuton, sillä tietysti ei voi koskaan päästä oikein vakavasti niihin käsiksi, ja jos käyttää keppiä, niin niillä on se paha tapa, että ne tappelevat

nyrkeillä, ja siinä ne aina ovat voiton puolella. Markkiisi de Chamfort kertoi minulle, että kun hän maanpakolaisuuden alkuaikana tuli ensi kerran Suttoniin, niin hän pääsi yhdestä hampaastaan kurittaessaan muuatta vallatonta talonpoikaa. Minä sen vuoksi pakosta olin hyvin jalomielinen, kohautin olkapäitäni ja astuin laidan yli veneeseen. Myttyni viskattiin jälkeeni – ajatelkaa de Lavalin suvun viimeisellä jälkeläisellä ei ollut sen enempää matkakapineita kuin yksi ainoa mytty! – ja kaksi merimiestä työnsi veneen laivan kylestä ja sousti pitkällä vedoilla matalalle rannikolle.

Oli tulossa myrskyinen yö, sillä musta pilvi, joka oli peittänyt laskevan auringon, oli nyt hajautunut ja repeillyt sekä ottanut valtaansa melkein enemmän kuin kolmannen osan taivasta. Sen toinen laita oli vähän ylhäällä taivaan rannasta, ja laskevan auringon purppurahehku paistoi halkeamasta, niin että se oli ihan kuin suuri tulipalo ja ääretön määrä savua. Lyijynharmaan meren poikki oli punainen, aaltoileva valovyö ja keskellä tätä valovyötä keinui pieni musta laiva ylös ja alas. Merimiehet katselivat lakkaamatta taivasta ja silmäisivät sitten selkensä taakse maalle, ja minua pelotti, että he voivat milloin hyvänsä kääntyä takaisin peläten myrskyn puhkeamista. Minä kävin hyvin levottomaksi, kun he joka aironvedon perästä silmäisivät taivaalle, ja kääntääkseni heidän huomionsa lähestyvistä myrskystä kysyin heiltä, mitä tulia nuo olivat, jotka hämärän läpi rupesivat näkymään meidän molemmin puolin.

"Pohjoisessa on Boulogne ja etelässä Etaples", sanoi toinen

merimies juhlallisesti.

Boulogne! Etaples! Mitä muistoja herättivätkään nämät nimet minussa! Boulogneen me minun poikana ollessamme olimme aina kesäisin menneet kylpemään. Muistin miten minä piennä ressuna astelin isäni vierellä, kun hän oli kävelemässä rannalla ja ihmettelin, minkä vuoksi jokainen kalastaja otti lakin päästään, kun me lähestyimme. Ja Etaples taas, niin sieltä olimme paenneet Englantiin; väki syöksyi meidän jälessämme laiturille, ja minä autoin isääni heikolla äänelläni, kun hän karjui niille ja käski heidän väistyä, sillä äitini polveen oli sattunut kivi, ja me kaikki olimme säikähdyksissämme ja katkeroittuneita. Ja tässä nyt olivat nämät minun lapsuuteni paikat, loistaen toinen pohjoisessa, toinen etelässä, ja niiden välillä, korkeintaan kymmenen englannin penikulman päässä, synkässä pimeässä oli minun oma linnani, oma maatilani Grosbois, jossa esi-isäni olivat eläneet ja kuolleet jo kauan sitä ennen kuin meikäläiset olivat Wilhelmi herttuan kanssa menneet valloittamaan mahtavan saaren toisella puolen Kanavan. Minä terotin katseeni pimeässä aivan kuin kuvitellen, että linnantornien huiput jo näkyvät.

"Niin", sanoi toinen merimies, "tämä on pitkä asumaton ranta, ja minä olen monta tuollaista junkkaria kuin te, auttanut maalle täällä."

"Keneksi minua sitten arvelette?" kysyin.

"Hm, sehän ei minuun kuulu, sir," vastasi hän. "Niitä on sellaisia toimia, joista on parasta olla puhumatta."

"Luuletteko minua salaliittolaiseksi?"

"Niin, itse sanotte ... me jumaliste olemme sellaisiin tottuneet."

"Kunniasanallani vakuutan, että en ole salaliittolainen."

"Karannut vanki sitte?"

"En sekään."

Mies kumartui eteenpäin airoonsa nojaten, ja siinä hämärässä näin, että hänen kasvoillaan oli omituinen epäilevä ilme.

"Taidatte sitten olla muuan Boney'n vakooja..." huudahti hän.

"Minä! Vakoojako!"

Ääneni jo vakuutti hänelle.

"Hm, sitten en jumaliste tiedä, mikä olette miehiänne", sanoi hän. "Vaan jos olisitte ollut vakooja, niin en olisi kättäni liikuttanut saattaakseni teitä maalle, vaikka laivuri olisi mitä sanonut."

"Mutta minä en voi puolellakaan sanalla moittia Boney'ta", sanoi toinen merimies karkealla bassoäänellä. "Hän on kelpo mies merimiesraukkoja kohtaan."

Minua hämmästytti kuulla hänen sillä tavoin puhuvan, sillä Englannissa oli mieliala Ranskan uutta keisaria kohtaan hyvin katkera, vaan miehen puheesta sain pian selityksen; miehellä oli, niin kuin hänen puheestaan sitten selvisi, omat syynsä.

"Boney'ta meidän on kiittäminen siitä, että merimies voi kuletaa kotia kahvi- ja sokerivähäsensä ja maasta kuletaa silkkinsä ja konjakkinsa", sanoi hän. "Kauppiaalla on ollut aikansa, nyt on merimiehen vuoro."

Minä nyt muistin, että Buonaparten persoona oli hyvin suosittu salakuljettajain keskuudessa, joka olikin luonnollista, kun hän oli saattanut kaiken kaupan Kanavassa heidän käsiinsä. Merimies souti edelleen vasemmalla kädellä, vaan oikealla hän viittasi yli värikkäiden tanssivien aaltojen.

"Tuolla on itse Boney", sanoi hän.

Te, jotka elätte rauhallisempina aikoina, ette voi käsittää sitä väristystä, joka meni ruumiini läpi nämät sanat kuullessani. Siitä oli ainoastaan kymmenen vuotta, kun ensi kerran olimme kuulleet puhuttavan tästä miehestä, jolla oli omituinen italialainen nimi – ajatelkaa, kymmenessä vuodessa, jonka ajan tavallinen sotamies tarvitsee päästäksensä aliupseeriksi tai virkamies saadakseen viidensadan markan palkankorotuksen, siinä ajassa hän oli tyhjästä kohonnut kaikeksi. Yhtenä kuukautena kansa kysyi, mikä hän on, toisena kuukautena hän oli levinnyt Italiassa kuin rutto. Venetsia ja Genua kuihtuivat, kun tämä mustapintainen, nälistynyt poika laski kätensä niiden päälle. Hän synnytti kauhua sotamiehissä taistelutantereella, hän voitti valtiomiehet neuvoskamarissa. Hurjalla pontevuudella hän kiiti itämaille, ja kun ihmiset vielä olivat ihmeissään siitä tavasta, jolla hän Egyptin oli muuttanut Ranskan alusmaaksi, niin hän oli taas Italiassa ja oli toisen kerran kukistanut Itävallan. Hän kulki yhtä nopeasti kuin huhu hänen lähestymisestään, ja minne hän vain tuli, niin siellä tuli uusia voittoja, uusia muodostuksia, vanhat järjestelmät luhistuivat ja vanhat rajat pyyhkäistiin pois. Hollanti, Savoiji ja Sveitsi olivat enään ainoastaan nimiä kartoilla.

Ranska nieli Europpaa joka puolelta. Tämän parrattoman tykistöupseerin he olivat ylentäneet keisariksi, ja vaivatta hän oli kukistanut nuo tasavaltalaiset, joiden edessä vanhin kuningas ja ylpein aateli oli seisonut avuttomana. Sen vuoksi me, jotka olimme nähneet hänen lentävän paikasta toiseen kuin minkähän kohtalon syöstävän, ja jotka aina kuulimme hänen nimensä yhteydessä jonkun uuden urotyön ja uuden voiton, olimme lopultakin alkaneet pitää häntä jonakin ihmistä korkeampana, jonakin ihmeolentona, joka peitti varjoonsa Ranskan ja uhkasi Europpaa. Hänen jättiläisolentonsa kohosi yli mantereen, ja niin syvän vaikutuksen hän oli minuun tehnyt, että kun tuo englantilainen merimies kädellään salaperäisesti viittasi mustuvan merenpinnan yli ja sanoi: "Tuolla on itse Boney!" niin minä samassa silmänräpäyksessä katsoin sinne ja odotin näkeväni jonkun jättiläis-haamun, ylenluonnollisen olennon, mustan, muodottoman ja uhkaavan, vyöryvän Kanavan yli. Nytkin pitkän ajan kuluttua ja vaikka tiedämme hänen kuolleen, tämän suuren miehen nimellä on loihdun voima meihin, vaan kaikki, mitä hänestä saa lukea ja kuulla, ei voi antaa sitä käsitystä siitä, mitä hänen nimensä merkitsi, kun hän oli kunniansa kukkuloilla.

Mitä nyt näin, oli aivan erilaista kuin olin odottanut hurjien kuvailujeni mukaan. Pohjoisessa oli pitkä matala niemi, jonka nimi on unehtunut mielestäni. Illan valaistuksessa sillä oli ollut sama harmajanviheriä väri kuin muillakin niemillä, vaan nyt pimeän tullessa se vähitellen sai himmeän loiston aivan

kuin jäähtyvä rauta. Tällaisena myrsky-yönä, kun se väliin oli näkyvissä, väliin kateissa veneen keikkuessa aalloilla, tämä hehkuva juova teki salaperäisen ja kammottavan vaikutuksen. Punainen juova, joka halkaisi pimeän, oli kuin vasta taottu, vielä hehkuva jättiläismiekka, jonka kärki viittasi Englantiin.

"Mikä tuo on?" kysyin.

"Se on niin kuin sanoin, nuori herra", vastasi hän. "Se on muuan Boneyn armeija, jonka keskellä on itse Boney, niin totisesti kuin minä istun tässä. Nuo ovat niiden leiritulia, ja niitä näette kymmenittäin tästä Ostendeen. Pikku Boneylla olisi kyllä rohkeutta tulla meidän luoksemme, jos vain hän saisi sammutetuksi Nelsonin toisen silmän; vaan sitä ennen ei ole tulemista, ja sen hän tietää hyvin."

"Mistä Nelson tietää, mitä hän puuhaa?" kysyin.

Mies viittasi minun olkapääni yli taakseni pimeään, ja kaukaa horisontissa näin kolme pientä valoa pilkottamassa.

"Talonvartija siellä vartioipi", sanoi hän käheällä äänellään.

"Andromeda, neljäkymmentäneljä", lisäsi hänen toverinsa.

Olen sittemmin usein muistellut tuota pitkäjonoista tulta maalla ja noita kolmea pientä valoa. Nämä merkitsivät niin paljo: kaksi mahtavaa kilpailijaa vastatusten katsomassa toisiaan silmästä silmään, maavalta ja merivalta, vuosisatoja kestänyt taistelu, jota on ehkä kestävä vielä vuosisatoja. Ja niin ranskalainen kuin olenkin, tiedän että taistelu ei ole vielä ratkaistu, sillä sitä käydään kahden valtion välillä, joista toinen on lapseton, toisella on elonvoimaisa polvi ympärillään.

Maa oli mustunut, ja aaltojen loiske rantoja vasten kuului aina selvemmin mielestäni. Minä jo näin kuohujen valkoisen vaahdon edessäni. Yhtäkkiä, kun tirkistelin lisääntyvän pimeän läpi, pistihe esiin musta vene, joka oli ollut piilossa kiven kupeella, ja tuli suoraan meitä kohden.

"Vartiovene!" huusi toinen merimies.

"Bill, poikani, nyt olemme kiinni!" sanoi toinen ja pisti jotakin merisaappaisiinsa.

Vaan vene samassa kääntyi kuin vauhko hevonen, ja kiiti toiseen suuntaan sitä vauhtia kuin se pääsi kahdeksalla airoparilla hurjasti soudettaissa. Merimiehet katsoivat sitä ja kuivasivat hien otsaltaan.

"Sillä ei näytä olevan puhtaampi omatunto kuin meilläkään", sanoi toinen merimies. "Minä olin aivan varma, että se olisi rannikkovahtivene."

"Näyttää siltä kuin te, nuori herra, ette olisi ainoa tuollainen kummallinen matkustaja tällä rannikolla tänä iltana", huomautti hänen toverinsa.

"Lempo kun olisin tiennyt, mikä se oli. Minä pistin rullan hyvää Trinida tupakkaa saappaaseeni, kun näin veneen. Minä olen nähnyt ranskalaisen vankilan sisältäpäinkin jo kerran ennen. Souda nyt, Bill, että kerrankin päästään tästä."

Jonkun minutin kuluttua laskimme rannalle, veneen hiljaa karistessa rannan hiekkaa vasten. Myttyni viskattiin rannalle, ja minä menin sen jälessä, toinen merimies työnsi veneen keulan vesille ja hyppäsi veneeseen. Valon kajastus lännessä oli jo

kadonnut, myrskypilvi oli jo puolivälissä taivaalla, ja meri oli sakean pimeän peitossa. Kun minä käännysin katsomaan katoavaa venettä, niin kostea tuulenpuuska löi kasvoihini, ja ilma täyttyi tuulen vongunnalla ja meren kumealla pauhulla.

Ja niin nyt, myrsky-iltana, varhain keväällä 1805 minä Louis de Laval, kahdenkymmenen vuotiaana, tulin kolmentoista vuotisen maanpaon jälkeen siihen maahan, jonka kaunistuksena ja turvana minun sukuni oli ollut vuosisatoja. Tämä maa oli meitä kohdellut huonosti; se oli ansiomme palkinnut pahalla, maanpaolla ja omaisuuden riistämällä. Vaan kaikki tämä oli unehutettu, kun minä ainoa de Lavalin jälkeläinen laskeusin polvilleni pyhälle maalle ja meriruohon väkevän hajun täyttäessäni sierameni painoin huuleni märkään hiekkaan.

# TOINEN LUKU.

## Suo

Kun mies on päässyt täyteen ikäänsä, niin hän voi pysähtyä tälle levähdyspaikalle ja katsella pitkää taivalta, jonka hän on kulkenut, joka siinä hänen takanaan on osaksi päiväpaisteisena ja paikoin laaksolla ja varjoisena. Hän silloin tuntee kaikki tien mutkat ja polvet, jotka olivat niin täynnä lupauksia ja uhkauksia, kun hän niitä lähestyi, nyt ne ovat selvillä hänen edessään. Kaikki on niin kirkasta, että hän tuskin muistaakaan, miten pimeältä hänestä kerran näytti ja miten kauan hän on tuumaillut tienhaaroissa. Kun hän koettaa muistaa jokaisen päivän matkaa, niin hän ajattelee matkan päätä, eikä voi tehdä selkoa itselleenkaan, miltä se on tuntunut siihen aikaan. Mutta vaikka monet vuodet ovatkin vierineet ja monet seikkailut olen elänyt, niin ei ole toista tapausta elämässäni, jonka selvemmin muistaisin kuin tämän myrsky-illan, ja vielä tänä päivänäkin tunnen suolaisen, raikkaan meriruohon hajun ja muistan märän hiekan Normandian rannalla.

Kun olin noussut polviltani, niin oli ensimmäinen tehtäväni pistää kukkaroni sisimpään takin taskuun. Minä olin sen ottanut esiin antaessani kultarahan merimiehelle, vaikka olen melkein varma, että se pahuus oli rikkaampi kuin minä ja että hänellä oli varmempi tulevaisuus. Minä olin ensin ottanut hopearahan,

vaan en voinut sitä antaa hänelle, ja lopuksi kävi niin, että annoin kymmenennen osan omaisuudestani tuolle muukalaiselle. Jällellä olevat yhdeksän kultarahaa piiloitin huolellisesti, sitten istahdin muutamalle laakakivelle, joka oli nousuvesi linjan reunassa, tuumailin kaikki uudelleen mielessäni ja mietin, mitä minun oli tehtävä. Minulla jo oli kylmä ja nälkä, tuuli pieksi kasvojani ja vaahto kasteli silmäni, vaan enpä ollut enään armoilla maani vihollisten luona, ja se ajatus ilahdutti mieltäni, vaan linnaan oli tästä runsaasti kymmenen engl. penikulmaa. Nyt olisi sinne tullut sopimattomaan aikaan, ja sopimatonta oli mennä näin siistimättömänä ja likaisena enon luo, jota en ollut koskaan nähnyt. Arkatuntoisessa ylpeydessäni kuvailin hänen palvelijainsa vihaiset katseet, kun näkivät tämän likomärän matkailijain Englannista laahustelevan linnaan, joka oikeastaan olisi pitänyt olla hänen. Ei, minun olisi ensin haettava yösija, ja sitten kun olin saanut siistityksi itseni niin hyvin kuin voin, menen sukulaiseni luo. Vaan mistä saisin suojan myrskyltä?

Te ehkä kysytte minulta, minkä vuoksi en mennyt Etaplesiin tai Boulogneen. Minä vastaan, että siihen oli sama syy, joka minut pakotti salaa tulemaan tälle asumattomalle rannalle. De Lavalin nimi oli edelleenkin karkotettujen listalla, sillä isäni oli ollut pienen, vaan vaikuttavan joukon kuuluisa ja voimakas johtaja, joka oli kaikesta huolimatta pysynyt vanhalle hallitukselle uskollisena. Älkää luulko, että minä, vaikka minulla oli toiset mielipiteet, olisin halveksinut niitä, jotka olivat niin paljon uhranneet periaatteittensa vuoksi. Meidän

luonteessamme on omituinen pyhimyksellinen piirre, joka vetää meitä ensin sen puoleen, missä on suurin uhraus, ja minä olen usein ajatellut, että jos olosuhteet eivät olisi olleet niin kovin painavia, niin Bourboneilla ei olisi ollut niin paljon, ei ainakaan niin jaloja suosijoita. Ranskalaiset aatelismiehet olivat olleet uskollisempia meille kuin englantilaiset Stuarteille, sillä Cromwellilla ei ollut mitään loistavaa hovia, eikä rikkaasti palkattuja virkoja heille tarjottavana. Ei voi kyllin kiittää näiden miesten itsekkäisyydestä puhdasta mieltä. Olen isäni asunnossa nähnyt illallispöydässä seuran, jossa oli kaksi miekkailun, kolme kielten opettajaa, puutarhuri ja kielenkääntäjä, jotka pitivät kättään takkinsa reijän peitteenä. Vaan nämät kahdeksan miestä olivat Ranskan korkeinta aatelia, jotka olisivat voineet saada mitä hyvänsä, jos vain olisivat suostuneet unehuttamaan menneisyyden ja tyytyneet uuteen hallitusmuotoon. Vaan vaatimatonta ja, mikä surullisempaa, kelvotonta monarkkia Hartwellissa suosivat vielä hallitsijana kaikki nämä henkirikkaat Montmorencyt, Rohanit ja Choiseulit, jotka oltuaan osallisia hänen suuruuteensa, olivat järkähtämättömiä jakamaan hänen kanssaan onnettomuuden päivätkin. Maanpakolaisen monarkin mustan huoneen koristuksena oli arvokkaampaa kuin gobelinit ja sèvreeporaliinit. Sen kuilun yli, joka erottaa minun vanhuuteni heidän vanhuudestaan, näen vielä nuo huonosti puetut, arvokkaat miehet, ja minä paljastan pääni jalosukuisten jaloimman joukon edessä, mitä koskaan historia voi esiin tuoda.

Jos olisin näyttäytynyt rantakaupungissa ennen kuin olin

tavannut enoni tai saanut tietää, oliko paluuni hyväksytty, olisin ehdottomasti joutunut santarmien käsiin, jotka aina pitivät vahtia Englannista tulleista. Yleensä minusta tuntui olevan parasta mennä maalle päin toivossa, että tapaan jonkun tyhjän vajan tai muun ulkokuoneen, jossa voin olla huoleti yötä. Sitten samalla voin miettiä, millä tavoin on parasta esiintyä enoni edessä.

Tuuli oli kiihtynyt myrskyksi, ja merellä päin oli niin mustaa, jotta en muuta nähnyt kuin aina jonkun aallon harjalla valkoisen vaahdon. Laivasta, jolla olin tullut Doverista, en nähnyt haamuakaan. Maalla päin näytti olevan rivi mataloita kumpuja, vaan kun tulin lähemmäksi, niin huomasin, että ne tässä valossa olivat näyttäneet liian suurilta, ja että ne olivat ainoastaan hiekkasärkkiä, joilla kasvoi siellä täällä karhunmarjapensaita. Näiden yli kulin mytty selässä, kahlaten syvälle upottavaa hiedikkoa ja hypin särkkäin yli, vaan minä unhotin märät vaatteeni ja turtuneet käteni muistelllessani, mitä esi-isäni olivat saaneet kärsiä. Minua huvitti ajatus, että voi tulla päivä, jolloin minun jälkeläiseni virkistävät voimiaan muistamalla, mitä nyt minulle tapahtui, sillä korkeasukuisissa perheissä yksilö aina asettuu suvun mukaan.

Näytti siltä kuin en koskaan pääsisi hiekkasärkkäin yli, vaan kun vihdoinkin olin niistä päässyt erilleni, niin toivoin, että taas olisin ollut niiden keskellä, sillä meri tekee tänne lahden rantaäyrään taakse, ja pakoveden aikana muodostaa laajan, aution suon, joka päiväseen aikaankin lienee hyvin synkkä taulu, vaan tällaisena yönä varsinkin se oli kamalaa erämaata.

Alussa maa oli ainoastaan pehmyttä ja liukasta, niin että jalkani luiskahtelivat käydessäni, mutta pian liejua oli nilkkaa myöten ja puoliväliin polvea, niin että porskui joka askeleelle. Olisin mielelläni tahtonut päästä siitä, vaikka takaisin hiekkasärkille, vaan kulkiessani olin hairahtunut ilmansuunnista, ja ilma oli niin täynnä myrskyn tohinaa, että luulin meren olevan joka puolella. Olin kuullut puhuttavan, että voi tiensä suunnata tähtien mukaan, vaan siihen en ollut rauhallisessa elämässäni Englannissa tottunut, ja jos olisinkin osannut, niin tuskinpa tätä keinoa olisin voinut käyttää hyväkseni, sillä ne aniharvat tähdet, jotka olivat näkyvissä, pilkistivät vain esiin sieltä täältä pilvien raoista. Minä siis kuljin eteenpäin, märkänä ja väsyneenä, luottaen onneeni, vaan aina vain syvemmälle vajoten tässä onnettomassa suossa, kunnes aloin uskoa, että ensimmäinen yöni Ranskassa on myöskin viimeiseni, ja että viimeisen de Lavalin kohtalona oli sortua nälkään ja kylmään tälle kurjalle suolle.

Minä lienen kulkenut jo monet englannin peninkulmat, milloin kahlaten syvemmällä, milloin upoten vähän matalampaan, vaan ei nimeksikään koskaan kuivalle sattuen, kun pimeässä huomasin jotakin, mikä minua vielä enemmän alkoi huolestuttaa. Oli kummallinen ryhmä jonkunlaisia valkoisia kasveja, luultavasti niittyvillaa, joka yhtäkkiä alkoi kuumottaa vastaani pimeässä. Joku tuntikausi sitten olin mennyt samallaisen nelikulmaisen valkokasvir ryhmän sivu, niin että minua alkoi epäilyttää, että kuljen kehää. Päästäkseni varmaksi, riipasini tulta, ja siinähan oli kuin olikin omat jälkeni hyvin selvästi painuneet

ruskeaan liejuun. Minä kauhistuneena nostin silmäni taivaalle, ja siellä nyt ensi kerran näin jotain, joka oli johtava minua tästä sekasorrosta.

Kiitävien pilvien raosta sattui pilkistämään kuu. Siitä yksinään ei minulla olisi ollut suurta apua johdatukseksi, vaan sen valkopintaa vasten näkyi pitkä-terävä V, joka kiiti sen yli kuin varreton nuoli. Siinä lensi parvi villisorsia ja ne lensivät samaan suuntaan kuin minäkin siinä seisoin. Minä olin Kentissä huomannut, että kaikki nämät linnut lentävät maalle päin myrskyn tullessa, ja sen vuoksi olin varma, että minun oli mentävä siihen suuntaan päästäkseni idemmäksi merestä. Minä sen vuoksi kulin edelleen koettaen pitää suoraa suuntaa, ja harppaan pitkin askelin, kunnes vihdoinkin puolen tuntia kulettuani vaivaini palkaksi näin pienen tulen tuipottavan pimeän läpi, aivan kuin se olisi tullut jostakin talonpoikaistuvasta. Miten sanomattomasti tämä pieni kultainen piste lämmitti ja valaisi minun sydäntäni. Se merkitsi ruokaa ja lepoa ja koko elämän. Minä kahlasin liejua että porskui, niin kiireellä kuin väsyneet jalkani suinkin kantoivat. Minä olin liian väsynyt ja liian viluissani hylätäkseni tällaisen yösijan ja minä olin varma, että kalastaja tai talonpoika oli taipuisa kultarahan edestä ummistamaan silmänsä, jos minun näössäni tai esiintymisessäni olisikin jotakin epäilyttävää.

Kun tulin lähemmäs, niin minua alkoi hämmästyttää, että olikohan täällä asukasta ollenkaan, sillä lieju kävi yhä pahemmaksi, ja kun kuu pilkisti, niin sen valossa näin veden

kimaltelevan matalan mustan majan ympärillä. Minä nyt näin, että tuli paistoi pienestä nelikulmaisesta akkunasta. Kun minä tulin majan lähelle, niin tuli yhtäkkiä sammui ja keltaisten akkunakehysten keskeltä näkyi kasvojen musta, pyöreä haamu. Kasvot näkyivät vielä toisenkin kerran siihen kun minä tulin tuvalle, ja tuossa varovaisessa tavassa, jolla olento katseli ja katosi sekä taas ilmestyi uudelleen katselemaan, oli jotakin, joka oli omiaan minussa herättämään hämmästyä ja levottomuutta.

Tämän miehen liikkeet olivat niin varovat ja hänen tähytyspaikkansa niin kummallinen, että minä, niin huutavassa hädässä kuin olinkin, päätin ensin vähän tarkemmin tarkastella ennen kuin käyn hänen kattoensa alle suojaa pyytämään. Ja kun tultuani lähemmäs huomasin, että erinomaista suojaa en voinutkaan täältä saada, sillä valo tonki useammasta kohdin majan seinäin raoista ja koko hökkeli oli kurjimmassa hajoamistilassa. Minä seisoin jonkun aikaa siinä liikkumatta ja ajattelin, että ehkä itse suokin on taatumpi pakopaikka kuin tämä tullivarkaanpesä, sillä se tämä yksinäinen mökki kuitenkin lienee. Kuu taas oli mennyt pilveen, ja oli niin pilkkoisen pimeä, että luulin voivani tarkastaa lähempää joutumatta huomatuksi. Minä kulin varpaillani majan akkunan luo ja tirkistin sisään.

Siitä, mitä näin tynnyin isosti. Vanhan-aikaisessa maalaistakassa loimusi nuotio, ja sen ääressä istui tavattoman kaunis nuori mies, joka luki paksua kirjaa. Hänellä oli pitkulaiset olivinväriset kasvot, pitkä musta tukka palmikolla, ja koko hänen olennossaan oli jotakin runoilijan tai taiteilijan tapaista.

Tämä kaunis muoto ja kellertävä tuli oli nälkäiselle, viluiselle matkailijalle varsin elähyttävää. Minä seisoin ja katselin häntä vähän aikaa, ja huomasin, että hänen paksuhko vähän ulkoneva alahuulensa liikkui yhtämittaa, aivan kuin hän olisi hiljaa kertonut, mitä hän luki. Yhtäkkiä hän pani kirjan käsistään pöydälle ja tuli akkunan luo. Kun hän oli huomannut minun haamuni pimeässä, niin hän teki liikkeen kädellään aivan kuin toivottaen tervetulleeksi. Heti sen jälkeen aukeni ovi ja majan edessä seisoి soreavartaloine nuorukainen, jonka takin liepeet hulmusivat tulessa.

"Rakkaat ystävät", huusi hän ja tuijotti käsi silmäin suojana. "En enään odottanutkaan teitä, luulin, että te ette tulekaan enään. Kaksi tuntia olen teitä odottanut."

Vastaukseksi astuin hänen eteensä, niin että valo tuli kasvoilleni.

"Minä pelkään, hyvä herra, että..." sanoin.

Vaan en saanut puhutuksi loppuun asti. Hän räpsäytti molemmin käsin vasten kasvojani, niin kuin vihanen kissa, juoksi takaisin majaan ja paiskasi oven kiinni nenäni edessä.

Nopeat liikkeensä ja vihainen käytöksensä olivat niin ristiriidassa hänen muotonsa kanssa, että minä seisoin siinä aivan hämilläni. Vaan siinä seistessäni oven edessä näin jotain, joka sai minut vielä enemmän hämilleni.

Olen jo sanonut, että maja oli aivan luhistumaisillaan. Seinät olivat niin hatarat, että joka paikasta kiilui valo sisältä, ja ovesa saranain puolella oli suuri rako, josta näin seisontapaikaltani

majan perälle saakka, jossa nuotio paloi. Minä nyt näin miehen seisovan nuotion edessä ja pistävän vikkellästi molemmat kätensä poveen, ja sitten hän yhdellä hyppäyksellä katosi takkaan, niin että näin ainoastaan hänen mustat kenkensä, kun hän seiso muutamalla pengermällä seinän vierustalla. Yhtäkkiä hän taas oli alhaalla ja oven luona.

"Ken olette?" Ja hänen äänensä minusta tuntui vapisevan mielenliikutuksesta.

"Olen eksynyt matkailija."

"Ei tämä paikka houkuttele teitä jäämään tänne."

"Minä olen uuvuksissa, jonka vuoksi ette voine kieltää minulta suojaa.

Olen monet tunnit harhaillut suolla."

"Näittekö ketään siellä?" kysyi hän kiihkoisesti.

"En."

"Vetäytykää vähän syrjään oven edestä. Tämä on autio paikka, ja ajat ovat rauhattomat, täytyy olla varovainen."

Minä peräysin muutamia askeleita ja hän avasi ovea sen verran, että päänsä mahtui raosta. Sanaa sanomatta hän katseli minua pitkän aikaa tutkivasti.

"Mikä on nimenne?"

"Louis Laval", sanoin arvelen, että nimeni tässä vaatimattomassa muodossa ei kuulustaisi niin vaaralliselta.

"Minnekä aijotte?"

"Haen vain suojaa."

"Oletteko Englannista?"

"Olen rannikolta."

Hän pudisti päätään pitkäväteisesti aivan kuin sillä osottaakseen, miten vähän vastaukseni tyydyttivät.

"Ette voi saada suojaa täällä", sanoi hän.

"Mutta..."

"Aivan mahdotonta."

"Neuvokaa sitten minulle, mitä tietä pääsen suolta."

"Helppo on päästäksenne. Kun menette vain muutaman sata askelta tuohon suuntaan, niin näette tulen kylästä. Te jo olette melkein suolta poissa."

Hän tuli pari askelta ja näytti minulle tietä ja kääntyi sitten takaisin. Olin jo kulkenut muutamia askeleita, kun hän yhtäkkiä huusi minulle:

"Tulkaa tänne, herra Laval, en voi sittenkään laskea teitä menemään tällaisena myrsky-yönä. Kun saatte lämmitellä nuotiolla ja sitten lasillinen konjakkia, niin se vahvistaa teitä matkallenne."

Käsitätte hyvin, että minä halulla seurasin hänen kutsuaan.

"Olen hyvin kiitollinen, hyvä herra", sanoin.

Ja minä menin hänen mukanaan majaan.

# KOLMAS LUKU.

## Rappeutunut maja

Oli suloista päästä kosteasta tuulesta ja kylmästä ilmasta loimuavan nuotion ääreen, vaan tuo nuori mies ja hänen kummallinen asuntonsa herätti uteliaisuuttani, niin että ajattelin enemmän häntä kuin omaa mukavuuttani. Hänen merkillinen muotonsa, ja kun hän odotti muita vieraita tällaisen suon ääreen näin kamalalla ajalla, ja sitten tuo salaperäinen toiminta takassa, kaikki tämä kiihotti minun mielikuvitustani. En voinut mitenkään ymmärtää sitä, että hän ensin hyvin tuimasti käski minun jatkaa vain matkaani ja sitten seuraavassa silmänräpäyksessä mitä sydämmellisimmällä tavalla kutsui minua majansa suojaan. Kaikkia näitä seikkoja ajatellen odotin jännityksellä selitystä. Minä koetin peittää tunteitani ja olin olevinani niin kuin minusta kaikki olisi ollut niin kuin olla pitikin ja aivan kuin olisin ajatellut vain omia tarpeitani välittämättä kaikesta muusta.

Heti ensi silmäyksellä majan sisäinen puoli todisti, mitä mielestäni oli ilmaissut jo ulkopuoli, että tämä maja ei ollut mikään asuntopaikka, vaan että tämä mies oli täällä vain yhtymistä varten. Rappaus oli seinistä lohkeillut suurina teleinä, ja siellä täällä oli paksu home. Tässä suuressa huoneessa ei ollut muita huonekaluja kuin pahanpäiväinen pöytä, kolme

puulaatikkoa, joita voi käyttää istuimina ja kasa verkkoresuja muutamassa loukossa. Muuan laatikko oli palasina, ja kirves vieressä, niin että siitä näki, mistä oli puita saatu nuotioon. Vaan huomioni kääntyi erittäinkin pöytään, sillä siinä lampun ja kirjan vieressä oli avonainen koppa, josta näkyi savustetun paistin konkkaluuta, leipiä ja musta pullon kaula.

Jos isäntäni oli ollut epäilevä ja tyly alussa, niin korvasi hän nyt sen ylenmääräisellä sydämellisyydellä, josta yhä enemmän jouduin ymmälle. Hän surkutteli minua, kun olin niin märkä ja loassa, ja veti muutaman puulaatikon nuotion luo, ja leikkasi viipaleen paistista ja antoi palan leipää. Vaan minä huomasin, että vaikka hän hymyili, niin hänen silmissään näkyi kuitenkin ihmettelevä ja tarkastava katse aivan kuin hän olisi tutkinut, mikä olen miehiäni.

"Te kyllä ymmärrätte", sanoi hän teeskennellyllä luonnollisuudella, "että kauppiaan meidän päivinämmme, niin kuin minunkin, täytyy tehdä, minkä hän voi, saadakseen tavarat luotettavasti käsiinsä, ja jos keisari, Jumala häntä suojelkoon, viisaudessaan näkee hyväksi lopettaa vapaakaupan, niin täytyy mennä sellaisille paikoille kuin tämäkin on, päästäkseen niiden kanssa yhteyteen, jotka tuovat maahan tupakkaa ja kahvia. Saatte olla varma, että itse Tuilerioissa ei ole ollenkaan vaikea saada tavaraa mitä hyvänsä, ja keisari juo kymmenen kuppia oikeaa mokkaa päivässä, kysymättä mistä se on, vaikka hän tietää, että sitä ei Ranskassa kasva. Kasvivalentakunta on vielä muuan niistä harvoista valloista, joita Napoleon ei ole vielä

saanut valloitetuksi, ja ellei olisi kauppiaita, jotka antautuvat vaaraan ja vaivoihin, niin mistähän saisimme elintarpeemme. Minä otaksun hyvä herra, että kunhan tekin ette vain liene merenkulkija tai kauppamies?"

Minä vastasin vain, että en ole, vaan minä näin, että vaiteliaisuuteni vain kiihotti hänen uteliaisuuttaan. Silmistään näin koko ajan, kun hän puhui, että hän valehteli kaikki. Kun nyt häntä tarkastelin lampun ja nuotion täydessä valossa, niin huomasin, että hän oli vielä kauniimpi kuin ensi silmäyksellä, vaan tuollainen kauneusmuoto ei ollut koskaan ollut minun aistini mukaista. Hänen piirteensä olivat niin hienot, että ne olivat melkein naiselliset, ja niin säännölliset, että ne olisivat olleet aivan täydelliset, jos vain ei alahuuli olisi ollut ulkoneva ja riippuva. Kasvonsa näyttivät viekkailta, vaan niissä ilmeni heikkoutta ja herkkää kiihkoa. Minusta tuntui, että kuta lähemmin opin häntä tuntemaan sen vähemmin minulla oli syytä mielistyä häneen tai pelätä häntä.

"Te varmaankin annatte anteeksi, kun alussa olin niin tympeä", sanoi hän. "Keisarin tultua tänne rannikolle täällä vilisee poliisivirkamiehiä, niin että kauppiaan täytyy olla varoillaan. Täytyyhän teidän myöntää, että minä en suotta pelännyt, kun teidän pukunne ja muotonne ovat sellaiset, että niitä hämmästyty näin myöhäisellä ajalla ja tällaisella paikalla tavatessaan".

Minulla oli ihan kielellä tulossa samat sanat hänestä, vaan kuitenkin hillitsin.

"Minä vakuutan teille, että minä olen vain eksynyt matkailija. Nyt kun olen saanut vähän levähtää ja syödä, niin en enään tahdo olla rasitukseksenne."

"Ette ole vähimmälläkään tavoin rasitukseksi ... parasta on, että jätte tänne, sillä myrsky kiihtyy myötäensä."

Ja saatuaan sen sanotuksi, alkoikin savupiippu ulvoa ja jymistä, että olisi luullut koko hökkelin luhistuvan siinä silmänräpäyksessä. Hän meni akkunaan ja katseli varovasti ulos, aivan samalla tavalla kun hän teki minunkin lähestyessäni majaa.

"Asia on nähkääs niin, herra Laval", sanoi hän kääntyessään takaisin ja tekeytyen toverilliseksi, "että te minulle tekisitte hyvän työn jäädessänne tänne puoleksi tunniksi."

"Miten niin?" kysyin uteliaana ja epäilevänä.

"Niin nähkääs, totta puhuen, odotan tänne muutamia henkilöitä, joiden kanssa olen asioissa, vaan syystä tai toisesta he eivät vielä ole saapuneet, ja minä haluaisin mennä katselemaan suolle, olisivatko he eksyneet. Mutta jos he sillä aikaa sattuisivat tulemaan, ja maja olisi tyhjä, niin luulisivat, että minä olen mennyt tieheni, ja se olisi hyvin ikävää. Minä olisin hyvin kiitollinen, jos te jäisitte tänne puoleksi tunniksi ja selittäisitte asian heille, jos en sattuisi tapaamaan heitä matkalla."

Pyyntö tuntui hyvin luonnolliselta, ja kuitenkin hänen silmissään oli sama ilme, joka minulle vakuutti, että se oli valetta. Mutta mielestäni minulle ei ollut mitään vahinkoa siitä, jos noudatinkin hänen pyyntöään enkä millään muulla tavoin olisi päässyt paremmin tilaisuuteen tyydyttämään uteliaisuuttani.

Mitä oli tuossa suuressa takassa, ja minkä vuoksi hän oli kiivennyt sinne ylös nähdessään minut? Seikkailullani ei olisi ollut mitään merkitystä, jos en olisi saanut tätä seikkaa selville, ennen kuin lähdin matkaani jatkamaan.

"Niin", sanoi hän siepatessaan mustan leveälierisen hattunsa ja kiiruhtaessaan ovelle, "minä olen varma, että te ette kieltäydy, minä en voi viipyä kauan, muuten voi koko kauppani mennä myttyyn." Hän sulki joutuisasti oven jälkeensä, ja kuulin vähän aikaa porskuvia askeleita, jotka sitte sekausivat myrskyn tohinaan.

Tämä salaperäinen maja oli nyt hallussani, minä nyt voin sitä tutkia ja kaivaa esiin sen salaisuuksia. Otin kirjan, jonka hän oli pannut pöydälle. Se oli Rousseau'n "Contrat social" – oivallista lukemista, vaan sellaista ei juuri luulisi kauppiaan kulettavan mukanaan, kun hän lähtee tapaamaan salakulettajia. Alkulehdellä oli kirjoitettu "Lucien Lesage" ja sen alle naisen käsialalla "Lucienille Sibylleltä". Tämän kauniin nuorukaisen nimi siis oli Lesage. Nyt minulla oli saatava selville, mitä hän oli kätkenyt takkaan. Kuuntelin tarkkaavasti, ja kun en kuullut ulkoa muuta ääntä kuin myrskyn tohinan, nousin aitaukselle, niin kuin olin nähnyt hänenkin tekevän, ja hyppäsin tulen sivulle.

Takka oli vanhan-aikainen, hyvin leveä, niin että kun minä seisoin toisella laidalla, niin minua ei vaivannut kuumuus eikä savu, ja alhaaltapäin tuleva tuli valaisi hyvin etsintäpaikan. Takasivulla oli syvennys, joka oli syntynyt siten, että kiviä oli pudonnut tai otettu pois, ja siinä oli pieni mytty. Tämän mytyn

hän varmaan silloin niin kiireellä piilotti heti kun näki vieraan lähestyvän. Minä otin sen alas ja katselin tulen valossa.

Pieni nelikulmainen mytty oli kääritty kiiltävään keltaiseen vaatteeseen ja sidottu valkoisella nauhalla. Kun minä sen avasin, niin näin, että siinä oli joukko kirjeitä ja suuri avonainen paperi. Osotteet kirjeissä saivat minut niin hämmästyksiini, että tuskin sain henkeä vedetyksi. Ensimmäisessä kirjeessä oli osoite kansalaiselle Talleyrand'ille, ilman uutta napoleonilaista arvonimeä: Beneventon ruhtinas. Toiset kirjeet olivat samalla lailla osotetut kansalaiselle Fouché'lle, kansalaiselle Soult'ille, kansalaiselle Mac Donald'ille, kansalaiselle Bertbier'ille j. n. e., pitkin matkaa vain kuuluisia sotasankareita ja valtiomiehiä, jotka olivat uuden keisarikunnan pylväitä. Mitä taivahan nimessä tällä kahvinkauppiaalla oli kirjoitettavaa kaikille näille suuruuksille. Toisesta paperista varmaan saa siitä selvän. Minä asetin kirjeet pöydälle ja avasin paperin, joka oli kirjeiden mukana. Minun tarvitsi lukea ainoastaan ensimmäisen lauseen tullakseni vakuutetuksi, että suo oli turvallisempi paikka minulle kuin tämä kirottu hökkeli.

Sanat, jotka siinä olivat silmäini edessä, kuuluivat seuraavasti:  
"Ranskan kansalaiset! Päivän tapaus on osottanut, ettei tyranni, eipä edes sotajoukkojensa keskelläkään voi karttaa häväistyn kansan kostoja. Kolmenmiehen-neuvosto, joka tätä nykyä edustaa Ranskan Tasavaltaa, on antanut Buonaparten mennä samaa tietä samalle kohtalolle kuin mikä saavutti Louis Capetinkin. Kostaen solvauksen brumairin 18 päivältä..."

Siihen saakka olin päässyt, kun sydämeni äkkiä melkein pysähtyi ja paperi putosi käsistäni. Molempiin käsiini oli tartuttu rautakäsin, ja tulen valossa näin kaksi karvaista tavattoman suurta kättä.

"Kas niin ystäväni", jyrisi ääni, "ainakin tällä kertaa olemme olleet teitä viisaampia."

# NELJÄS LUKU.

## Yön miehiä

Minulla ei ollut isosti aikaa miettiä tätä omituista ja masentavaa tilaani, johon olin yhtäkkiä joutunut, sillä minut nostettiin ylös kuin pieni lapsi ja sitten paiskattiin reporeuhkana alas, niin että selkäni jymähti kivilattiaan, jotta henki salpausi.

"Elkää tappako vielä, Toussac", sanoi toinen ääni. "Antakaa, että katsellaan ensin, mikä se on miehiään."

Minä tunsin leuvallani peukalon ja kurkkuani sormien puristavan, ja päätäni väännettiin sivulle niin, että lopulta alkoi tuska olla ihan sietämätön.

"Neljäs osa tuumaa vielä ... eikä mitään merkkejä", sanoi se kumea ääni.

"Te voitte luottaa minun vanhaan kätevyYTEENI."

"Eläkää tappako, Toussac, elkää tappako, kuuletteko!" sanoi sama ääni, joka äskenkin oli kielletty. "Olen teidän nähnyt tekevän sen jo yhden kerran, ja onnettoman kauhea huuto kaikui sitten korvissani pitkät ajat. Ajatelkaa, että kaksi suurta paksua sormeaa sammuttaa tuolla tavoin elämän pyhän liekin niin helposti! Henki tosin voi voittaa aineen, vaan ei silloin, kun tuollainen ulkonainen väkivalta tulee siihen väliin."

"Mutta tosiasia on ja tosiasiana pysyy, että tuon miehen hallussa on meidän salaisuutemme, ja että kysymyksessä,

Charles, on joko meidän tai hänen henkensä."

Äänestä tunsin viimeisen puhujan Lucien Lesageksi. "Velvollisuus itsiämme kohtaan pakottaa toimimaan niin, että hänestä ei tule meille vahinkoa. Päästäkää hänet ylös Toussac, ei hän kuitenkaan pääse karkuun."

Minä sain kovan iskun niskaani, jonka voimasta lensin istualleni, ja nyt vasta voin katsella ympärilläni ja niitä miehiä, joiden vallassa nyt olin. Siitä, mitä olin nähnyt ja kuullut, käsitin, että nämät miehet olivat olleet murhamiehiä ja että heillä oli murhamiesten aikeet. Minä ymmärsin myös, että keskellä tätä autiota suota olin täydellisesti heidän vallassaan. Vaan minä muistin nimeni kunnian ja koetin kaikin tavoin salata kauhistuksen tunteen, joka minut oli vallannut.

Nyt oli kolme miestä huoneessa, edellinen tuttuni ja kaksi vasta tullutta. Lesage seiso i pöydän luona paksu ruskea kirja kädessään ja katseli minua hillityin katsein, vaan silmissä kuitenkin näkyi tuo leikillinen, tutkiva väike, joka on sakkipelin mestarilla, kun hän on onnistunut sulkemaan kaikki vastustajansa liikkeet. Laatikolla hänen vieressään seiso i noin viidenkymmenen mies, jolla oli askeettinen muoto ja sairaloiset silmät, juhlallisesti yhteen nipistetyt huulet ja kurttuinen iho, joka riippui veltosti ulkonevan leukansa alla väreilevien jänteitten päällä. Hän oli nuuskan ruskeassa puvussa, polvihousuissa, ja pohkionsa olivat naurettavan hienot. Hän pudisti minulle päätään niin surullisen viisaan näköisenä, eikä mitään lohdutusta voinut lukea hänen ankarista, harmaista

silmistään. Vaan enin minua pelotti tuo Toussac niminen mies. Hän oli suuri, ei pitkä, vaan tanakka ja jäsenensä olivat tavattoman kehittyneet. Pitkät jalkansa olivat väärät kuin suurella apinalla, ja koko hänen olennossaan oli todella jotakin eläimellistä, sillä hän oli partanen silmiä myöten, ja hänen kätensä, joka edelleen oli takkini kauluksessa kiinni, oli paremmin käpälä kuin käsi. Hänen kasvojensa ilmeistä ei saanut mitään selvää, kun hän oli niin partanen, vaan hänen mustat silmänsä katselivat kamalan kysyvästi vuoroon minua, vuoroon toisia. Jos he olivat tuomareita, niin oli selvä asia, kuka heistä oli oleva pyöveli.

"Mistä hän tuli? Miten hän tiesi kätköpaikan?" kysyi hän laihalta mieheltä.

"Kun hän tuli, niin minä luulin häntä teiksi", vastasi Lesage. "Teidän täytyy myöntää, että tällaisena yönä ei juuri voi ajatella vieraita kulkevaksi täällä suolla. Kun huomasin erehdykseni, niin sulin oven ja kätkin paperit. En muistanut, että hän ovenravosta voi nähdä, vaan kun menin ulos näyttämään hänelle tietä, niin huomasin ravon, ja heti ymmärsin, että hän on nähnyt, mitä olen tehnyt, ja että hän siis sitä tuumailee ja siitä puhuu. Minä sen vuoksi käskin hänet majaan, saadakseni aikaa miettiä, mitä minun oli hänen kanssaan tehtävä."

"Perhana! Pari iskua tuolla kirveellä ja sitten tuonne suohon vetelimpään kohtaan, sillä olisi päässyt asiasta hyvin helposti," sanoi mies, joka istui minun vieressäni.

"Aivan oikein, rakas Toussac, vaan tavallisesti ei lyödä heti

ensimmäisenä valtti-ässä pöytään. Vähän kekseliäisyyttä ... vähän viekkautta..."

"No, mitä sitten teitte?"

"Ensin piti saada tietää, oliko tämä Laval..."

"Mikä? Mikä hänen nimensä on?" huudahti laiha mies.

"Hänen nimensä on Laval, oman ilmoituksensa mukaan. Ensin oli saatava selville, oliko hän nähnyt minun kätkevän papereita vai eikö. Se oli tärkeä kysymys meille. Minä sen vuoksi tein pienen suunnitelman. Odotin kunnes näin teidän tulevan, ja silloin jätin hänet yksinään majaan. Minä kurkistin majan akkunasta ja näin hänen kiiruhtavan kätköpaikalle. Silloin me astuimme sisään, ja minä pyysin teitä Toussac olemaan hyvä ja nostamaan hänet alas – ja tuossa hän makaa."

Nuori mies katseli ylpeästi ympärilleen aivan kuin odottaen suosion-osotuksia tovereiltaan.

"Te, Lesage, olette tosiaan ollut aika ovela", sanoi laiha mies. "Kun uusi tasavaltamme valitsee poliisiministerin, niin me nyt tiedämme, kenestä hänen saamme. Minä tunnustan, että kun Toussac'in kanssa tulimme tälle majalle ja sitten teidän kanssanne astuimme sisään ja näin kaksi jalkaa pistävän näkyviin takasta, niin minä, vaikka en ole tyhmimpiä miehiä, en tahtonut ymmärtää asiaa. Vaan Toussac tarttui kääsiin. Meidän Toussac on aina käytännöllinen."

"No, tässä on kylläksi suuta soitettu!" murisi partainen olento, joka istui vieressäni. "Sen vuoksi juuri tuolla Buonapartellakin on kruunu päässään ja pää kaulan nenässä, kun me olemme

suuta pieksäneet emmekä toimineet. Tehdään tästä nyt loppu, että pääsemme itse asiaan."

Lesagen lempeät piirteet synnyttivät minussa toivoa, että hän suojelee minua, vaan hänen suuret, mustat silmänsä olivat yhtä kylmät kuin ennenkin, kun hän katsoi minuun.

"Toussac on oikeassa", sanoi hän. "Oma varmuutemme joutuu vaaraan, jos hän pääsee menemään salaisuuksinemme."

"Mitä te puhutte varmuudestamme", sanoi Toussac. "Mitä sillä on tämän asian kanssa tekemistä? Me panemme suunnitelmamme vaaraan – se on pahempi."

"Nämät kaksi asiaa riippuvat läheisesti toisistaan", sanoi Lesage. "Liittosääntöjemme 13:s pykälä määrää selvästi, mitä tällaisessa tapauksessa on tehtävä. Meidän täytyy vain tehdä sen mukaan. Meillä ei ole muuta kuin seurata 13:tä pykälää."

Sydämeni jäähmettyi, kun tämä runoilijan näköinen mies yhtyi tuon hirviön mielipiteeseen. Vaan toiveeni sai uutta viritystä, kun laiha mies, joka tähän asti ei ollut sanonut monta sanaa, alkoi näyttää levottomalta toveriensa verenhimoisten esitysten vuoksi.

"Rakas Lucien", sanoi hän lempeämmällä äänellä, "meillä filosofeilla ja järjen-ihmisillä täytyy olla kunnioitusta ihmishenkeä kohtaan. Sen pyhyteen ei saa tarttua heti ensimmäiseksi. Mehän aina olemme olleet yksimielisiä, että jos Marat ei vain olisi tehnyt yllätyksiä..."

"Minä kunnioitan teidän mielipidettänne, Charles", keskeytti toinen. "Te kai tunnustatte, että aina olen ollut taipuisa ja tottelevainen oppilas. Vaan minä vieläkin kerran sanon, että

meidän personallinen turvallisuutemme on kysymyksessä, ja että, mikäli minä ymmärrän, ei ole muuta neuvoa. Kukaan ei voi sen kovemmin inhota julmuutta kuin minä, vaan te olitte läsnä, niin kuin minäkin, kun Toussac tukki Bow Streetin miehen suun, ja sen hän teki todella niin kätevästi, että tuo toimi oli varmaan vaikeampi katsojista kuin itse uhrista. Hän varmaankaan ei kuullut itse huutoa, joka ilmoitti hänen lähtönsä tästä maailmasta. Jos teillä niinkuin minullakin oli kylliksi kestävyyttä sitä sietämään – ja minä hyvin muistan, että se tapahtui juuri teidän neuvostanne, – niin tottahan voimme nyt, kun paljo tärkeämpi tapaus..."

# Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.